

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף פא

(המשך מעמוד קודם)

וסתמא כרבי עקיבא דאמר בידי אדם אין: כלומר לדעת ר"ע 'סריס אדם' חולץ וחולצין לאשתו ואילו 'סריס חמה' (שהוא מלידה - בידי שמים) לא חולץ.

טעמא דבעלה הוא: למדנו במשנה 'הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה, בעלה פסלה' כלומר אם הסריס בעל את היבמה הוא פסל אותה לכהונה. מדברי המשנה מדויק שדוקא הוא פוסל, אבל אם אדם אחר בעלה לא פסל אותה.

ואידי דתנא רישא: כלומר בגלל החלק הראשון 'הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה' המשיכה המשנה לדבר גם על סריס שבעל את היבמה.

כמאן דלא כרבי יהודה: כי רבי יהודה סובר שאילונית מעצם היותה אילונית היא נחשבת ל'זונה' האסורה לכהונה, כנלמד מהפסוק "הַזָּנוּ, וְלֹא יִפְרָצוּ" שבעילה שאינה מביאה פירצה של ילדים (מלשון 'ופרצת') נחשבת לזנות.

משנה: סריס חמה כהן: הוא ראוי לבוא בקהל, ולכן אם נשא בת ישראל הוא מאכילה בתרומה. אבל סריס אדם אינו ראוי לבוא בקהל, ולכן אם נשא ישראלית אינה אוכלת, ואם היתה בת כהן פוסלה מלאכול בתרומת בית אביה.

אנדרוניוס כהן שנשא בת ישראל: אנדרוניוס יש לו גם זכרות וגם נקבות. רבי יוסי ורבי שמעון סוברים שהוא נידון כזכר, ולכן הוא מאכיל את הישראלית בתרומה.

טומטום שנקרע ונמצא זכר: טומטום ערותו מכוסה ולא יודעים אם הוא זכר או נקבה, אך אפילו אם הוא נקרע ונמצא שהוא זכר, הוא סריס ולכן אינו חולץ ליבמה.

אנדרוניוס נושא: לדעות אלה אנדרוניוס נחשב לזכר. ולכן הוא נושא אישה, והבא עליו במשכב זכור חייב. לדעת ת"ק גם הבא עליו במקום נקבותו חייב משום משכב זכור. אבל לדעת רבי אליעזר הבא עליו דרך נקבותו פטור ורק הבא עליו כדרך משכב זכר חייב.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

גמרא: פשיטא: שבהן סריס חמה מאכיל את אשתו בתרומה? הגמרא מתרצת: שהיה מקום לחשוב שמכיון שאינו יכול להוליד לא יאכיל, משום שנאמר "וְיָלִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלֶחֶמָם" ואפשר לדייק שדוקא הראוי להוליד יאכיל, קמ"ל.

אמר ריש לקיש מאכילה בתרומה: אנדרגינס שנשא בת ישראל מאכיל אותה רק בתרומה, אך לא בחזה ושוק (שהם מתנות כהונה המורמים מקרבן שלמים). משום שלדעת ריש לקיש אנדרגינס הוא ספק זכר ספק נקבה, ולכן רק בתרומה דרבנן (בזמן הזה לאחר חורבן הבית, כדלהלן) נוקטים מספק שהוא זכר, אבל לא בחזה ושוק שאסורים באכילה לזרים מדאורייתא (ואם הוא נקבה כמובן שאינו יכול להאכיל את הישראלית כלל).

אבל לדעת רבי יוחנן אנדרגינס הוא זכר ודאי, ולכן הוא מאכיל את אשתו אפילו בחזה ושוק דאורייתא.

אבל בזמן שבית המקדש קיים מאי? לא! כלומר אם תרומה בזמן שבית המקדש קיים אנדרגינס לא מאכיל את אשתו משום שהיא דאורייתא, מדוע נקט ריש לקיש חזה ושוק ולא דיבר על אותו מקרה – תרומה בזמן בית המקדש?

הכי נמי קאמר: כוונת ריש לקיש כך היא: מאכילה בתרומה רק 'בזמן תרומה' - שרק תרומה נוהגת דהיינו בזמן הזה, ולא 'בזמן חזה ושוק' דהיינו בזמן בית המקדש שיש קרבנות, כי בזמן חזה ושוק אפילו 'תרומה דרבנן' אינה אוכלת משום החשש שאם תאכל תרומה דרבנן תבוא לאכול גם 'תרומה דאורייתא' (והרי הוא ספק נקבה). 'תרומה דרבנן' היא תרומת פירות וירקות, כי מדאורייתא רק דגן תירוש (יין) ויצהר (שמן) חייבים בתרומה.

אבל רבי יוחנן סובר שמאכילה אפילו חזה ושוק בזמן בית המקדש כי לשיטתו הוא ודאי זכר.

א"ל רבי יוחנן לריש לקיש: הגמרא מביאה את הדיון בין ריש לקיש לרבי יוחנן, וממנו אנו לומדים את שורש מחלוקתם.

א. מהתורה חתיכת איסור בטלה ברוב חתיכות התר. ורבנן גזרו בתרומה שתהא בטלה באחד ומאתיים.

ב. רבנן גזרו על דבר חשוב 'שדרכו להימנות' דהיינו שמוכרים אותו במנין (כלומר לפי יחידה ולא לפי משקל או אומד) שאינו בטל לעולם. אמנם רבנן גזרו זאת רק באיסורי דאורייתא ולא באיסורי דרבנן.

ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש (להלן) האם רבנן גזרו ב'אֵת שדרכו להימנות' - כלומר דבר מאד חשוב שנמכר רק במנין, או אפילו בדבר פחות חשוב 'בֵּל שדרכו להימנות' - לפעמים מוכרים אותו במנין ולפעמים באומד.

ריש לקיש סובר שתרומה בזמן הזה דרבנן. משום המובא בברייתא בערלה 'עיגול בעיגולים עולה' כלומר עיגול דבלה (= תאנים) של תרומה שנפל לתוך עיגולים של חולין - בטל במאה, וכן עיגול תרומה טמאה שנפל למאה עיגולים תרומה טהורה - בטל. מוכח מכאן שתרומה דרבנן, משום שאם היתה מדאורייתא מכיון שעיגול דבלה דרכו להימנות היה אמור לא להתבטל כלל. כי ריש לקיש סובר 'כל שדרכו להימנות לא בטיל' ועיגול דבלה לפעמים נמכר במנין ולפעמים באומד. (ואמנם עיגול דבלה בכל מקרה תרומתו רק מדרבנן, אך על כל פנים אם תרומת דגן תירוש ויצהר היתה דאורייתא בזמן הזה, היו רבנן גוזרים גם על תרומה דרבנן שלא תתבטל אטו תרומה דאורייתא).

אבל רבי יוחנן סובר שאין ראייה מברייתא זו, משום שהוא מוכיח מברייתא אחרת ש'את שדרכו לימנות' שנינו. בברייתא ההיא מובא 'חתיכה בחתיכות עולה' - דהיינו חתיכת בשר חטאת טמאה בטלה במאה חתיכות בשר חטאת טהורה. והרי חטאת טמאה איסורה מדאורייתא ובכל אופן בטלה? אלא שרבי יוחנן חולק וסובר ש'את שדרכו להימנות לא בטיל' ומכיון שבשר חטאת נמכר לפעמים במנין ולפעמים באומד הוא מתבטל. (ולפי זה אין ראייה מהברייתא בערלה לתרומה בזמן הזה, משום שגם אם תרומה בזמן הזה דאורייתא עיגולי דבלה מתבטלים כי הם רק 'כל שדרכו').

מאי היא: על מה נאמרה המחלוקת של 'את שדרכו' ו'כל שדרכו'?

דתנן מי שהיו לו חבילי תלת: כלאי הכרם אסורים בהנאה (וכן ערלה) ודינם לשריפה. ואם פרי של כלאי הכרם נתערב בפירות כשרים – בטל באחד ומאתיים.

מי שהיו לו חבילות של תבלין 'תלתן' שצמחו בכלאיים והתערבו בחבילות תלתן כשרות (ואח"כ נתערבו שוב החבילות האחרות בחבילות אחרות):

לדעת רבי מאיר ישרפו כולם, כי כל דבר שדרכו להימכר במנין (לפי יחידה בודדת, ולא לפי משקל או אומד) יש לו חשיבות והוא לא בטל בתערובת. בדעת רבי מאיר נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש (להלן) האם כוונתו ל"את" שדרכו - כלומר דבר שרק נמכר במנין, או 'כל' שדרכו – יש שמוכרים אותו במנין ויש שמוכרים אותו באומד.

לדעת חכמים בטלות במאתיים (ומתוך התערובת מעלים כמות כנגד ה'אחד' האיסור, ושורפים אותו, כדי שכבר לא תהיה ודאות שיש איסור בתוך התערובת). לדעת חכמים יש רק שישה דברים חשובים מאד שלא מתבטלים (המנויים ברשימה שמביאה הגמרא. בתוך הרשימה יש דברים האסורים משום כלאי הכרם ויש שאסורים משום ערלה).

דעת רבי עקיבא כדעת חכמים, אלא שהוא מוסיף עוד דבר לרשימת הדברים החשובים.

מאי חתיכה: מהי הברייתא שהביא רבי יוחנן 'חתיכה בחתיכות עולה'?

רבי יהודה **אומר לא תעלה:** רבי יהודה לשיטתו ש'מין' (שנתערב) במינו' לא בטל לעולם.

אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות: מכיון שישנה אפשרות למכור את התערובת לכהן במחיר מוזל – לכולי עלמא אין לה ביטול. ורק במקרה הקודם כשנתערבה חטאת טמאה בטהורות שאם לא תתבטל ישרפו כולם ויהא הפסד לקודשים אמרין שיש ביטול. [ואפילו שבברייתא של עיגול תרומה שנפל לחולין הוא כן מתבטל? שם מדובר בתאנה שכל דין התרומה שלה דרבנן. משא"כ כאן שחטאת איסורה מדאורייתא].

קתני מיהת רישא תעלה: כלומר חתיכת חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות טהורות תעלה. והרי דרכה להימנות, ואילו ריש לקיש אמר שכל שדרכו להימנות לא בטל?

הגמרא מתרצת שריש לקיש מעמיד את הברייתא במקרה שהחתיכה נימוחה ובטלה חשיבותה, ולכן היא בטלה ברוב.